

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 30 lipca 2019 r.

Pozycja 42

POSTANOWIENIE z dnia 17 lipca 2019 r. Sygn. akt SK 5/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Andrzej Zielonacki – przewodniczący
Zbigniew Jędrzejewski
Piotr Pszczółkowski
Małgorzata Pyziak-Szafnicka
Jarosław Wyrembak – sprawozdawca,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 lipca 2019 r., skargi konstytucyjnej K.W. o zbadanie zgodności:

art. 459 § 1 i art. 344a § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1904, ze zm.), w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości złożenia zażalenia na postanowienie sądu wydanego w trybie art. 344a ustawy – Kodeks postępowania karnego o odmowie przekazania sprawy prokuratorowi celem uzupełnienia braków śledztwa albo dochodzenia, z art. 45 i art. 78 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072 oraz z 2019 r. poz. 125) umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. Skarga konstytucyjna, nadana 12 lipca 2018 r., wpłynęła do Trybunału Konstytucyjnego 17 lipca 2018 r.

1.1. Skarżący wniósł o stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny, że art. 459 § 1 i art. 344a § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1904, ze zm.; dalej: k.p.k. lub kodeks postępowania karnego) w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości złożenia zażalenia na postanowienie sądu wydanego w trybie art. 344a k.p.k. o odmowie przekazania sprawy prokuratorowi celem uzupełnienia

braków śledztwa lub dochodzenia, jest niezgodny z art. 45 i art. 78 Konstytucji z uwagi na naruszenie prawa obywatela do sądu oraz zasady dwuinstancyjności postępowania.

1.2. W skardze konstytucyjnej przedstawiono następujący stan faktyczny:

W prowadzonym przeciwko skarżącemu postępowaniu karnym, w piśmie z 19 lipca 2017 r., skarżący wystąpił do Sądu Rejonowego z wnioskiem o zwrot akt sprawy do Prokuratury Rejonowej celem uzupełnienia materiałów śledztwa. Wniosek ten skarżący ponowił na rozprawie 13 listopada 2017 r. Na posiedzeniu 16 listopada 2017 r. Sąd Rejonowy postanowił, na podstawie art. 344a k.p.k., nie uwzględnić wniosku. Zdaniem Sądu, nie zostały spełnione przesłanki przewidziane w tym przepisie, a wszelkie wątpliwości, jakie oskarżony ma wobec postawionego zarzutu, może zgłaszać w toku rozprawy. Skarżący złożył zażalenie na powyższe postanowienie. Zarządzeniem z 18 grudnia 2017 r., wydanym w toku rozprawy, przewodnicząca składu orzekającego, na podstawie art. 429 § 1 k.p.k. w związku z normą wynikającą *a contrario* z art. 344a § 3 k.p.k., odmówiła przyjęcia zażalenia jako złożonego po terminie i niedopuszczalnego z mocy ustawy. Na to zarządzenie skarżący złożył zażalenie do Sądu Okręgowego, który – postanowieniem z 22 lutego 2018 r., na podstawie art. 466 § 1 i 2 oraz art. 437 § 1 k.p.k. – utrzymał je w mocy uzasadniając, że z uwagi na treść art. 344a § 3 k.p.k. należało odmówić przyjęcia zażalenia jako niedopuszczalnego z mocy ustawy.

1.3. Skarżący podniósł, że skutkiem kwestionowanej regulacji jest to, iż podmiotowi składającemu wniosek o zwrot sprawy w trybie art. 344a k.p.k. „nie przysługuje prawo do zbadania przez sąd II instancji zasadności i trafności decyzji sądu I instancji w zakresie czy materiał dowodowy przedstawiony przez oskarżyciela publicznego jest na tyle wystarczający aby prowadzić postępowanie sądowe” i tym samym naraża oskarżonego na konieczność udziału w postępowaniu, w sytuacji gdy ewentualna zaskarżalność postanowienia o odmowie zwrotu akt do prokuratury i uwzględnienie zażalenia mogłyby, w dalszym etapie, przy uzupełnieniu materiału dowodowego przez organy ścigania, „uchronić skarżącego przed długotrwałym i kosztownym postępowaniem sądowym” (s. 2 uzasadnienia skargi konstytucyjnej).

Zdaniem skarżącego, brak możliwości zaskarżenia postanowienia o odmowie przekazania akt do prokuratury uniemożliwia mu (jako oskarżonemu w postępowaniu) wykazywanie braków postępowania przygotowawczego w toku przewodu sądowego i poszukiwanie dowodów na swoją niewinność.

Skarżący wskazał również na naruszenie zasady szybkości postępowania, polegające na tym, że stronie postępowania pozostaje jedynie możliwość zaskarżenia końcowego orzeczenia w sprawie (na które może oczekiwać nawet kilka lat) z podniesieniem zarzutu naruszenia przez sąd przepisów postępowania, tj. art. 344a k.p.k. mającego wpływ na treść wyroku. W takiej sytuacji może dojść do zniekształcenia lub utraty dowodów zmierzających do wykazania braku odpowiedzialności karnej.

W odniesieniu do art. 78 Konstytucji, skarżący wskazał, że kodeks postępowania karnego nie stanowi *expressis verbis*, aby w drodze wyjątku była wyłączona możliwość zaskarżenia postanowienia sądu o odmowie zwrotu sprawy do prokuratury.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, w piśmie z 6 lutego 2019 r., że nie zgłasza udziału w postępowaniu.

3. Stanowisko Sejmu wpłynęło do Trybunału Konstytucyjnego 15 kwietnia 2019 r. Marszałek Sejmu wniosł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

4. Prokurator Generalny, w piśmie z 3 czerwca 2019 r., przedstawił stanowisko, że postępowanie w niniejszej sprawie podlega umorzeniu wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

5. Zarówno Sejm, jak i Prokurator Generalny zwrócili uwagę na wadliwe zastosowanie w sprawie art. 344a § 1 k.p.k. Zgodnie z wyrażonym w tych stanowiskach poglądem, przepis ten dotyczy wstępnej kontroli oskarżenia, dlatego może być zastosowany najpóźniej do rozpoczęcia rozprawy, którym jest wywołanie sprawy (art. 381 k.p.k.). Z chwilą rozpoczęcia rozprawy głównej sąd traci kompetencję do zastosowania tego przepisu. Od tego momentu wszelkie czynności dowodowe, których nie przeprowadził prokurator, może przeprowadzić sąd w postępowaniu sądowym. Jeżeli natomiast istotne braki postępowania przygotowawczego ujawnią się dopiero w toku rozprawy, a ich usunięcie przez sąd uniemożliwiłoby wydanie prawidłowego orzeczenia w rozsądnym terminie, zaś przeszkód tych nie można usunąć, stosując art. 396 k.p.k., sąd może przerwać albo odroczyć rozprawę, zakreślając oskarżycielowi publicznemu termin przedstawienia dowodów, których przeprowadzenie pozwoliłoby na usunięcie dostrzeżonych braków (art. 396a § 1 k.p.k.).

W konsekwencji Sejm i Prokurator Generalny podali w wątpliwość istnienie związku między zakwestionowaną normą a rozstrzygnięciem sądu oraz wpływ skargi konstytucyjnej na sferę praw i wolności skarżącego, w szczególności z uwagi na fakt, że nawet w przypadku uwzględnienia skargi konstytucyjnej oraz wznowienia postępowania na zasadach określonych w art. 190 ust. 4 Konstytucji nie będzie mogła nastąpić restytucja interesów skarżącego.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Skarżący zakwestionował art. 459 § 1 i art. 344a § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, ze zm.; dalej: k.p.k. lub kodeks postępowania karnego) w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości złożenia zażalenia na postanowienie sądu o odmowie przekazania sprawy prokuratorowi celem uzupełnienia braków śledztwa albo dochodzenia.

2. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

3. Wymogi co do skargi konstytucyjnej precyzuje ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p.TK). Zgodnie z art. 53 ust. 1 u.o.t.p.TK, skarga konstytucyjna powinna zawierać m.in.:

1) określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach, albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją,

2) wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego, i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone,

3) uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ze wskazaną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie,

4) przedstawienie stanu faktycznego.

4. W stosunku do skarżącego zostało wydane postanowienie o odmowie przekazania sprawy prokuratorowi celem uzupełnienia braków śledztwa, a następnie zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia oraz postanowienie utrzymujące je w mocy. W ocenie Trybunału, czyni to zadość wymogowi, by przedmiotem skargi konstytucyjnej był przepis, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie w sprawie skarżącego.

Trybunał nie podzielił argumentacji przedstawionej przez Sejm i Prokuratora Generalnego, według której ewentualne stwierdzenie niekonstytucyjności nie doprowadzi do restytucji praw skarżącego. Przedmiotem skargi był wszakże nie art. 344a § 1 k.p.k., lecz art. 344a § 3 k.p.k. Jeżeli brak zaskarżalności zostałby uznany za niezgodny z Konstytucją, prowadziłyby to do wzruszenia domniemania konstytucyjności normy stanowiącej podstawę wydania zarządzenia o odmowie przyjęcia zażalenia na postanowienie o odmowie przekazania sprawy prokuratorowi celem uzupełnienia braków śledztwa, złożonego przez skarżącego w toczącej się przeciwko niemu sprawie karnej.

5. Zdaniem Trybunału, inne jednak racje przemawiają za koniecznością umorzenia postępowania w niniejszej sprawie. Jak podkreślono powyżej, skarżący – oprócz przepisu, który był podstawą orzeczenia w jego sprawie – musi wskazać również przysługujące mu konstytucyjne prawo, które zostało naruszone, i sposób tego naruszenia. Skarżący powinien też uzasadnić zarzut niezgodności wskazanego przepisu ze wskazanym konstytucyjnym prawem, z powołaniem argumentów i dowodów na jego poparcie.

5.1 Skarżący formułuje w niniejszej sprawie zarzuty naruszenia art. 45 oraz art. 78 Konstytucji.

5.2 W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 45 Konstytucji, Trybunał stwierdził, że skarżący nie wskazał sposobu naruszenia przysługującego mu prawa do sądu. Intencją skarżącego zdaje się raczej być uniknięcie postępowania sądowego – nie może być ona jednak wiązana z prawem mającym źródło w Konstytucji i podlegającym ochronie przewidzianej w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Stan faktyczny przedstawiony przez skarżącego wskazuje, że jego sprawa była przedmiotem postępowania sądowego, w którym miał możliwość zgłaszania wszelkich wniosków dowodowych, w szczególności zmierzających do wykazania braku odpowiedzialności karnej. Na możliwość dowodzenia swojej niewinności skarżący nie musiał – wbrew swoim twierdzeniom – czekać do wydania końcowego orzeczenia w sprawie. Nie można wykluczyć, że wniesienie skargi konstytucyjnej przez skarżącego było w istocie następstwem jego niezgody na oddalenie niektórych jego wniosków dowodowych, które przez sąd zostały ocenione jako niemające znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Przebieg postępowania przed sądem, który nie satysfakcjonuje skarżącego, nie może być jednak podstawą do zgłaszania zarzutu naruszenia prawa do sądu. Skarżący nie wykazał też, by w sprawie rozpoznawanej przez sąd istniał związek między ewentualnym przekazaniem sprawy prokuratorowi a szybkością postępowania. Skarżący nie uprawdopodobnił istnienia w jego sprawie ryzyka zniekształcenia i utraty dowodów ani nie wykazał, że jest ono uzależnione od tego, czy wnioskowane dowody byłyby ewentualnie przeprowadzone w ramach postępowania przygotowawczego, czy na etapie postępowania sądowego. Przede wszystkim jednak skarżący nie udowodnił, że brak zaskarżalności postanowienia o odmowie przekazania sprawy prokuratorowi celem uzupełnienia braków śledztwa uniemożliwia mu dostęp do sądu.

5.3 W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 78 Konstytucji, Trybunał stwierdził, że zdecydowanie niewystarczające jest wskazanie przez skarżącego, że „kodeks postępowania karnego nie stanowi *expressis verbis* aby w drodze wyjątku była wyłączona możliwość zaskarżenia postanowienia Sądu o odmowie zwrotu sprawy do prokuratury” (s. 10 uzasadnienia skargi konstytucyjnej).

Istnienie ustawowej normy wyłączającej możliwość zaskarżenia postanowienia sądu o odmowie przekazania sprawy prokuratorowi celem uzupełnienia braków śledztwa lub dochodzenia, wynikającej *a contrario* z art. 344a § 3 k.p.k. odczytywanego w związku z art. 459 § 1 k.p.k., nie budzi wątpliwości w praktyce sądowej. Skarżący nie przedstawił racji, które mogłyby domagać się sformułowania takiej normy *expressis verbis* w art. 344a § 3 k.p.k.

Należy również podkreślić, że postanowienie o odmowie przekazania sprawy prokuratorowi nie rozstrzygało definitywnie o prawach skarżącego – uzupełnienia dostrzeżonych braków postępowania dowodowego nadal mógł on żądać w postępowaniu sądowym. W każdym razie zaś postanowienia wypadkowe ulegają weryfikacji instancyjnej wraz z orzeczeniem kończącym postępowanie.

Uwzględniając wyżej podniesione racje, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.